

УДК 329.78

В. С. Баглик, здобувач науково-дослідної лабораторії управління у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України

МЕХАНІЗМИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Проаналізовано вітчизняні та зарубіжні наукові джерела щодо визначення ролі молодіжної політики у структурі суспільства. Досліджено сутність державного управління у сфері молодіжної політики, проаналізовано його законодавчу та нормативно-правову базу. Розглянуто основні механізми державного управління в цій сфері, визначено комплекс проблем і суперечностей у здійсненні молодіжної політики держави.

Ключові слова: державна молодіжна політика; механізми державного управління у сфері молодіжної політики; молодь; взаємодія; громадськість.

Were analyzed the domestic and foreign scientific sources regarding the definition of the role of youth policy in the structure of society. The essence of public administration in the field of youth policy researched, analyzed the legislative and regulatory framework. Considered basic mechanisms of public administration in this area, defined set of problems and contradictions in the implementation of youth policy.

Key words: state youth policy; governance mechanisms in the field of youth policy; youth; interaction; public.

Постановка проблеми. Проблема визначення механізмів ефективності політичної діяльності – основна у процесі розробки методів її оптимізації. Виокремити критерії для впровадження сучасних механізмів реалізації й оцінювання ефективності державної молодіжної політики можливо, виходячи з таких підстав.

Ефективність будь-якої діяльності зазвичай визначається її результатами щодо поставлених цілей. Під час пошуку критеріїв ефективності молодіжної політики України на-самперед розглянемо її цілі. Однакового розуміння єдиних цілей молодіжної політики нині не існує. Чітко сформульованої мети молодіжної політики немає через відсутність базового, основного закону про молодіжну політику. З огляду на це, сформулюємо загальне визначення: державне управління молодіжною політикою розуміємо як систематичний спеціально організований вплив суб'єкта державного управління на об'єкт, передусім молодь, для організації ефективного цілеспрямованого функціонування й розвитку системи роботи з молоддю відповідно до мети та завдань цієї політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретична основа досліджень у сфері державного управління формуванням основ молодіжної політики залишаються в центрі постійного наукового інтересу багатьох українських і закордонних науковців та урядових організацій. Так, О. М. Кулик у своїх працях досліджує сутність, структуру, функції політико-управлінської діяльності в системі молодіжної політики [1]. Натомість В. В. Орлов висвітлює основні напрямки діяльності органів виконавчої влади як суб'єктів державного управління у сфері державної молодіжної політики в Україні [2]. Соціальні проблеми працевлаштування молоді розкрито у працях О. М. Балакірева [3]. Загалом висвітлений науковцями

© В. С. Баглик, 2015

спектр проблем у сфері формування та розвитку молодіжної політики досить широкий, проте окремі питання, зокрема підвищення ефективності механізмів реалізації молодіжної політики, потребують ретельнішого дослідження.

Мета статті – проаналізувати сучасні механізми державної молодіжної політики України та визначити основні напрямки підвищення її ефективності.

Виклад основного матеріалу. До офіційних документів, на основі яких сформулюємо цілі та завдання молодіжної політики, належать такі закони України: “Про молодіжні та дитячі громадські організації” [4], “Про соціальну роботу з дітьми та молоддю” [5], “Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні” [6]. Усього ж за роки незалежності України прийнято понад 700 законів України та близько 800 підзаконних нормативно-правових актів, які певним чином спрямовані на розв’язання молодіжних проблем [1]. Деяке розуміння цілей і завдань молодіжної політики можна знайти в програмних документах молодіжних громадських рухів і об’єднань, політичних партій.

У Концепції молодіжної політики, як і в Доктрині державної молодіжної політики, цілі чітко не формулюються, лише визначаються пріоритети у розробці та реалізації державної молодіжної політики. Особливо підкреслюється завдання активізації заходів з підтримки громадських ініціатив молодіжних і дитячих громадських об’єднань, суспільно корисної діяльності молодих громадян, їхніх громадських об’єднань щодо створення умов для реалізації творчої активності, потенціалу молодих громадян в усіх сферах громадського життя. Формулюються принципи молодіжної політики: визнання молоді головним стратегічним ресурсом суспільства, свідомим учасником соціальних перетворень [7, 56].

Необхідно зважати, що процес формування галузевої молодіжної політики значною мірою залежить від прагнення держави вживати превентивних заходів проти поширення адаптивних і деструктивних явищ у суспільстві, провідником яких передусім є молодь. Тож критерії ефективності молодіжної політики можна окреслити залежно від динаміки поширення таких деструктивних явищ у молодіжному середовищі та в суспільстві загалом.

Під час визначення критеріїв ефективності молодіжної політики слід ознайомитись з розвитком міжнародного законодавства в цій галузі. Нині у рамках ООН і Ради Європи розроблено цілий комплект рекомендаційних документів щодо здійснення молодіжної політики на національному рівні. Створено систему стандартів, яким має відповідати національна молодіжна політика держав світу [2, 76]. Ці стандарти закріплено в міжнародних резолюціях і договорах, багато з яких українська сторона досі не ратифікувала. Однак за допомогою міжнародних стандартів можна визначити критерії ефективності сучасної державної молодіжної політики України, адже залежно від того, якою мірою їх реалізують, цілком можна судити про успішність та ефективність молодіжної політики.

Визначенню критеріїв ефективності державної молодіжної політики сприяє аналіз цілей і завдань формування та реалізації молодіжної політики в різних суб’єктах політичної системи суспільства [3, 23]:

- держава, державно-адміністративні та державно-етнічні утворення, міждержавні об’єднання (найактивніші та впливовіші політичні суб’єкти);
- інститути громадянського суспільства – організації та рухи, політичні партії, суспільно-політичні й неполітичні організації;
- соціальні спільноти – класові, етнічні, професійні, демографічні, територіальні, виробничі, за рівнем прибутків, освіти, правляча еліта тощо;
- індивіди – пересічні громадяни, лідери політичних і суспільно-політичних об’єднань;
- бізнес-еліта, представники “тіньової” та “напівтіньової” економіки.

Визначивши цілі та завдання розробки й реалізації молодіжної політики в кожному суб’єкті політичної системи, створимо шкалу критеріїв ефективності державної молодіжної політики України, щоб з’ясувати шляхи її оптимізації надалі.

Аналіз механізму розробки й технологій реалізації державної молодіжної політики України свідчить, що молодіжна політика в Україні формується на принципах участі молоді у процесі її розробки та реалізації. Саме тому пріоритетний напрямок державної молодіжної політики на всіх рівнях (муніципальному та регіональному) – “розвиток соціальної активності молоді, цивільної самосвідомості через участь у діяльності молодіжних і дитячих громадських об’єднань, молодіжних парламентів, урядів, інших консультативно-дорадчих структур”, створених при органах законодавчої та виконавчої влади різного рівня органів студентського самоврядування.

Механізм взаємодії держави та молоді ґрунтується на нормативно-правових документах, які мають сприяти розвитку організованого молодіжного руху, а також закладають основи розвитку молодіжного представництва в державних органах влади на регіональному рівні.

Говорячи про ефективність молодіжної політики держави, науковці вважають, що “ефективною може бути тільки така державна молодіжна політика, яка відповідає потребам молоді, сприймається нею, і в реалізації якої вона бере активну участь, як її суб’єкт”.

Зважаючи на загальну спрямованість державної молодіжної політики в Україні, основним критерієм її ефективності доцільно вважати “міру участі молоді в соціальних проєктах у рамках молодіжної політики, в діяльності громадських молодіжних рухів і організацій, сприяючих позитивній соціалізації молодих громадян” [8].

Таким чином, систему показників ефективності сучасної державної молодіжної політики України подамо як сукупність таких критеріїв.

1. Визнання державної молодіжної політики на офіційному рівні як пріоритетний напрям соціальної політики держави.

2. Комплексне законодавство, котре відповідає цілям і завданням державної молодіжної політики, включає гнучкий механізм його коригування відповідно до динаміки розвитку суспільства.

3. Відповідність законодавчої бази державної молодіжної політики міжнародним стандартам у цій області з урахуванням національної специфіки.

4. Наявність чіткого плану дій держави в області реалізації ДМП: довгострокових та короткострокових, стратегічних і тактичних програм реалізації державної молодіжної політики.

5. Узгодженість у роботі гілок і рівнів влади з питань реалізації державної молодіжної політики.

6. Наявність механізму ефективного управління процесом реалізації державної молодіжної політики, включаючи проведення інструктивно-методичних заходів, особисте розпорядництво глави держави в ході виконання рішень, надання допомоги під час виникнення труднощів.

7. Наявність системи виконавчого контролю як діяльності апарату управління і принципу управління. Мета контролю – єдність рішень і виконання.

8. Наявність системи оцінювання результатів реалізації державної молодіжної політики для накопичення та систематизації досвіду з реалізації типових політичних завдань у цій області.

9. Система співвідношення прав, обов’язків і відповідальності основних виконавців рішень у сфері державної молодіжної політики.

10. Контроль з боку судової влади за дотриманням законодавства у сфері державної молодіжної політики і прав людини.

11. Сформованість інститутів громадянського суспільства та наявність механізмів участі їх у процесі формування державної молодіжної політики.

12. Висока політична культура й політична участь у молодіжному середовищі.

13. Участь бізнесу в розв’язанні молодіжних проблем.

14. Високий рівень активності та залучення молоді в соціальні проекти у рамках молодіжної політики, в діяльність громадських молодіжних рухів та організацій, які сприяють позитивній соціалізації молодих громадян.

З'ясувавши критерії ефективності державної молодіжної політики України на сучасному етапі, необхідно провести аналіз ефективності та сформулювати рекомендації щодо її оптимізації.

Шляху оптимізації державної молодіжної політики України можна визначити на підставі окремих критеріїв й аналізу ефективності діяльності держави у цій галузі [8, 111].

Сучасна державна молодіжна політика України формально визнається як самостійний і пріоритетний напрям соціальної політики держави. Завдання у сфері державної молодіжної політики реалізуються на всіх рівнях влади. Здійснюється правове регулювання, функціонують спеціалізовані органи влади та бюджетні установи, виробляється бюджетне фінансування програм.

Програмно-цільовий підхід у виконанні основних завдань молодіжної політики має немало переваг:

- чітке визначення стратегії й тактики реалізації державної молодіжної політики;
- мобілізація фінансових та організаційних ресурсів держави й суспільства;
- залучення різноманітних джерел фінансування;
- активна участь різних відомств і структур у реалізації молодіжної політики тощо.

Під час визначення стратегії молодіжної політики на офіційному рівні ця програма може стати каталізатором інноваційних процесів у молодіжному середовищі. Однак за відсутності федерального закону про молодіжну політику нормативно-правова основа в цій сфері несформована і багато в чому суперечлива.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Першочерговий захід на шляху оптимізації законодавства у сфері молодіжної політики – ухвалення федерального закону про молодіжну політику, який внесе ясність у питання визначення суті молодіжної політики і затвердить механізми її реалізації. Крім того, ухвалення закону дозволить ратифікувати міжнародні договори та угоди в галузі міжнародної молодіжної політики [7, 87].

Для підвищення ефективності молодіжної політики в найближчій перспективі необхідно чітко розмежувати функції за її формуванням і реалізацією на федеральному й регіональному рівнях. Молодіжна політика – предмет спільного ведення державної політики та місцевого самоврядування.

Забезпечення стійкої й ефективної моделі управління молодіжною політикою припускає розподіл за вертикаллю управлінських функцій. Тож нині на державному рівні основні завдання:

- вироблення стратегії й основних напрямів державної молодіжної політики в нових соціально-економічних умовах;
- забезпечення реалізації основних положень запропонованої Концепції державної молодіжної політики України;
- розробка нормативної правової бази, що зачіпає інтереси молоді;
- розробка і реалізація державних цільових програм з питань підтримки молоді, ініціатив молодіжних і дитячих громадських об'єднань;
- визначення статусу установ органів у справах молоді і працівників сфери молодіжної політики;
- підготовка і підвищення кваліфікації кадрів по роботі з молоддю;
- проведення наукових досліджень про молодь, розробка системи роботи з молоддю;
- здійснення міжнародної співпраці у сфері державної молодіжної політики.

Список використаних джерел:

1. Кулик О. М. Політико-управлінська діяльність у системі молодіжної політики: сутність, структура, функції [Електронний ресурс] / О. М. Кулик // Державне управління: теорія та практика. – К. : НАДУ, 2007. – № 2 (6). – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Dutp/2007-2.pdf>
2. Орлов В. В. Основні напрямки діяльності органів виконавчої влади як суб'єктів державного управління у сфері державної молодіжної політики в Україні / В. В. Орлов // Економіка та держава. – 2008. – № 3. – С. 75–77.
3. Соціальні проблеми працевлаштування молоді / О. М. Балакірева (керівник авт. кол.), В. В. Онікієнко, О. В. Валькована та ін. – К. : Державний інститут проблем сім'ї та молоді. – 2004. – 144 с.
4. Про соціальну роботу з дітьми та молоддю : Закон України / Нормативно-правове забезпечення діяльності центрів соціальних служб для молоді. – К. : ДЦССМ, 2002. – С. 5–11.
5. Про молодіжні та дитячі громадські організації : Закон України (у редакції закону від 19.10.2006 р. № 271-V) // Відомості Верховної Ради. – 2006. – № 50. – С. 501.
6. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні : Закон України від 19.10.2006 р. // Відомості Верховної Ради. – 2006. – № 8. – С. 91.
7. Хмелярчук М. І. Зайнятість і соціальний захист молоді : монографія / М. І. Хмелярчук ; НАН України, Ін-т регіональних досліджень. – Л., 2003. – 126 с.
8. Скуратівський В. А. Соціальна політика : [навч. посібн.] / В. А. Скуратівський, О. М. Палій. – К. : УАДУ, 2002. – 360 с.
9. Українське суспільство 1992–2009. Соціологічний моніторинг / за ред. Є. Головахи, Н. Паніна. – К. : Ін-т соціології НАН України, 2010. – 578 с.